

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

НН інститут історії, права та міжнародних відносин

Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та
методики викладання історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач аспірантури та докторантури

И.А. Чистякова
(підпис) (ініціали та прізвище)

13 » *бересня* 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

Галузь знань: **01 Освіта/Педагогіка**

(спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки; 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями); 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 Спеціальна освіта; 017 Фізична культура і спорт)

02 Культура та мистецтво (спеціальність: 025 Музичне мистецтво)

05 Соціальні та поведінкові науки (спеціальність: 051 Економіка)

09 Біологія (спеціальність: 091 Біологія)

28 Публічне управління та адміністрування (спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування)

Спеціальність **016 Спеціальна освіта**

Освітньо-наукова програма **Спеціальна освіта**

Мова навчання **українська**

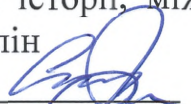
Погоджено науковою радою
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
« *10* » *бересня* 2021
Голова
Кудріна
(підпис) **Кудріна О. Ю. д.е.н., професор**
(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Розробник:

1. Снегірьов І.О., кандидат філософських наук, доцент кафедри
всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики викладання
історичних дисциплін.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої
історії, міжнародних відносин та методики викладання історичних
дисциплін.

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики
викладання історичних дисциплін
Моцак С. І., к. пед. н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Доктор філософії	Обов'язкова, цикл професійної підготовки	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
10 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
30 год.		6 год.	
Самостійна робота			
80 год.		110 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Робоча програма дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» підготовки докторів філософії (PhD) є нормативним документом, в якому визначено зміст навчання та встановлено вимоги щодо обсягу та рівня професійної підготовки аспіранта.

Курс «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» спрямований на ознайомлення майбутніх докторів філософії з основами філософської епістемології, особливостями й напрямками сучасної методології наукових досліджень, парадигмами науки та її аксіологічними засадами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» є формування в аспірантів культури науково-теоретичної діяльності, ознайомлення аспірантів з сучасними проблемами наукового досягнення дійсності на основі осмислення закономірностей і тенденцій розвитку як власне наукового пізнання, так і логіки взаємодії науки і філософії в історично змінному соціокультурному контексті.

Досягається це шляхом здобуття слухачами філософських знань, формування умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для філософського аналізу складних проблем теоретичної та практичної діяльності, продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння філософськими засадами, принципами, методологією наукової діяльності, а також проведення власного наукового дослідження та захисту дисертації в обраній предметній області.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми у професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя в контексті неперервної фахової підготовки, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, принципів академічної доброчесності, міжкультурної толерантності, керування загальнолюдськими цінностями.

ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при

вирішенні дослідницьких і практичних завдань, володіння креативним способом мислення.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 03. Здатність до застосування найбільш передових концептуальних знань, новітніх теорій, технологій та методів, необхідних для розв'язання комплексних проблем у сфері спеціальної освіти, інклюзивної освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування теоретичних уявлень про філософські підходи до специфіки наукового пізнання;
- ознайомлення з основами знань з філософії та аксіології науки, теорії та методології наукової діяльності;
- формування знань про теоретичний та емпіричний рівні наукового дослідження та їхню методологію;
- ознайомлення з парадигмальними засадами розвитку наукового знання та сучасним станом і перспективами еволюції науки;
- формування філософсько-методологічної культури аспіранта як фахівця та науковця.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» є обов'язковою і входить до циклу загальної підготовки. Вона спирається на знання, отримані слухачами при вивченні філософських, суспільних та фахових дисциплін у ЗВО на першому та другому рівнях вищої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання, визначені освітньо-науковою програмою	
РН 1	Формувати системний науковий світогляд, володіти сучасними теоріями і концепціями у галузі Освіта/Педагогіка, зокрема у сфері спеціальної освіти, інклюзивної освіти, професійною етикою, демонструвати загальний культурний кругозір.
РН 2	Застосовувати передові концептуальні та методологічні знання, науково-педагогічні технології, термінологію, історію та сучасний стан розвитку спеціальної освіти, інклюзивної освіти у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.
РН 4	Демонструвати дослідницькі навички (започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу), достатні для організації і проведення наукових і прикладних

	досліджень у сфері спеціальної освіти, інклюзивної освіти, отримання нових знань та/або здійснення інновацій; критично аналізувати й оцінювати результати власних досліджень і інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми..
PH 5	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі науково-прикладні проблеми у сфері спеціальної освіти, інклюзивної освіти з дотриманням норм наукової і професійної етики, принципів академічної доброчесності.
PH 14	Формулювати мету професійного і особистісного зростання, оцінювати власні потенційні можливості, обирати продуктивні способи і шляхи розв'язання поставлених завдань, демонструвати авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності. Здатність до професійного саморозвитку і самовдосконалення, максимально повно проявляти свій потенціал

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка рівня та якості знань аспірантів здійснюється у відповідності до методики рейтингової оцінки та полягає у здійсненні розрахунку суми балів за всіма видами аудиторної роботи та результатами самостійної роботи. Акумулявання (накопичення) балів здійснюється протягом семестру.

Щодо системи розподілу балів, які отримують студенти та рейтингової системи, яка трансформується в національну шкалу та шкалу ECTS, то відповідні відомості наведені у цій програмі.

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	теоретичний зміст курсу засвоєний аспірантом повністю; він вільно, логічно й аргументовано висвітлює навчальну проблему; бачить місце питання, яке розглядається в контексті філософсько-наукового знання; при відповіді на питання посилається на рекомендовану програмою курсу додаткову літературу; вміє показати методологічне значення філософських теорій, концепцій для вибору шляхів вирішення конкретних науково-природничих, гуманітарних або соціально-політичних проблем. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі
82-89	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання більшості з

	них оцінено числом балів, близьким до максимального
74-81	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю; аспірант володіє фактичним матеріалом курсу але припускається окремих, несуттєвих помилок; висновки і узагальнення, зроблені ним, не є вичерпними; відсутні посилання на додаткову літературу; практичне застосування теоретичних знань є нечітким. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з незначними помилками
64-75	теоретичний зміст дисципліни засвоєний не повністю, але прогалини в знаннях не носять істотного (системного) характеру, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою навчальних завдань виконана, проте вони містять помилки
60-63	теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково; аспірант в основному володіє фактичним матеріалом курсу, але в окремих аспектах питань припускається суттєвих помилок; не в змозі самостійно робити висновки, узагальнювати, поєднувати теоретичні знання з практикою; виклад матеріалу утруднений, неповною мірою використовується категоріальний апарат навчальної дисципліни. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом майже не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь є фрагментарною, непослідовною
35-59	аспірант не володіє матеріалом курсу і не орієнтується в його проблематиці; при спробі викладу матеріалу припускається грубих помилок; не може самостійно зробити висновки та узагальнення; не прослідковує зв'язку аналізованих проблем з практикою. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконано або якість їх виконання оцінено числом балів, меншим мінімального
1-34	практично відсутні елементарні знання з предмету, аспірант не орієнтується у навчальному матеріалі

Розподіл балів

Поточний контроль					Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	50	100
Поточний контроль						
10	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи					50	
10	10	10	10	10		

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол № 10 від 27 квітня 2020 р.), затвердженого наказом № 178 від 27 квітня 2020 р. при оцінюванні результатів навчання з дисципліни «Технології створення освітніх моделей та корекційних програм / авторських методик у дисертаційному дослідженні» можливе перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності здобувачів освіти, що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні. Об'єктом додаткового заохочення аспірантів може бути виконання інших видів робіт: участь у роботі всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, підготовка та публікація наукової статті та інші.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	Задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: контрольні роботи, завдання для самостійної роботи, перелік запитань до заліку з дисципліни.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. *Наука як предмет філософського дослідження.*

Тема 1.1. Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.

Тема 1.2. Структура наукового пізнання.

Тема 1.3. Методологія і методи наукового дослідження.

Розділ 2. *Динаміка наукового пізнання.*

Тема 2.1. Основні моделі розвитку науки.

Тема 2.2. Концептуально-методологічні трансформації постнекласичної науки.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни (денна форма)

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна, вечірня форми навчання					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р.	
<i>Розділ 1. Наука як предмет філософського дослідження</i>						
1.1. Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.	22	2	4			16
Тема 1.2. Структура наукового пізнання.	24	2	6			16
Тема 1.3. Методологія і методи наукового дослідження.	26	2	8			16
<i>Розділ 2. Динаміка наукового пізнання</i>						
Тема 2.1. Основні моделі розвитку науки.	24	2	6			16
Тема 2.2. Концептуально-методологічні трансформації постнекласичної науки.	24	2	6			16
Усього годин	120	10	30			80

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	заочна форми навчання					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Сам.р.	
<i>Розділ 1. Наука як предмет філософського дослідження</i>						
1.1. Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.	22	2	-	-	-	22
Тема 1.2. Структура наукового пізнання.	24	2	-			22
Тема 1.3. Методологія і методи наукового дослідження.	26		2			22
<i>Розділ 2. Динаміка наукового пізнання</i>						

Тема 2.1. Основні моделі розвитку науки.	24		2			22
Тема 2.2. Концептуально-методологічні трансформації постнекласичної науки.	24		2			22
Усього годин	120	4	6			110

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.	2	2
2	Структура наукового пізнання.	2	2
3	Методологія і методи наукового дослідження.	2	-
4	Основні моделі розвитку науки.	2	-
5	Концептуально-методологічні трансформації постнекласичної науки.	2	-
	Разом	10	4

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	<i>Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.</i> 1. Поняття науки та критерії науковості. 2. Засади науки (ідеали і норми дослідження, наукова картина світу, філософські підстави). 3. Функції науки як соціокультурного феномена. 4. Проблема історичного віку науки. 5. Дисциплінарна структура науки: - місце і роль природознавства в системі наукового знання (091); - соціально-економічні науки в дисциплінарній організації	4	

	<p>наукового знання (051; 281);</p> <ul style="list-style-type: none"> - наука і мистецтво (025); - роль науки в сучасній освіті та формуванні особистості (01) 		
2	<p><i>Наукове пізнання. Емпіричний рівень.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості наукового пізнання. 2. Специфіка емпіричного дослідження (предмет, характер і тип отриманого знання). 3. Форми емпіричного пізнання: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-наукових дослідженнях (091); - у соціально-економічних дослідженнях (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - емпіричний корелят у мистецтві: чи існує він? (025) 	2	
3	<p><i>Наукове пізнання. Теоретичний рівень.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості теоретичного дослідження (предмет, характер і тип отриманого знання). 2. Мислення та його основні рівні. 3. Форми теоретичного пізнання: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-наукових дослідженнях (091); - у соціально-економічних дослідженнях (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - теоретичний корелят у мистецтві (025) 	2	
4	<p><i>Теорія як ідеал наукового пізнання.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія, її структура і функції. 2. Види (типи) теорій. Особливості теорій: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-наукових дослідженнях (091); - у соціально-економічних дослідженнях (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - у культурологічних дослідженнях (025). 3. Закон як стрижень теорії. Закон у природничо-науковому і соціально-гуманітарному пізнанні. 	2	
5	<p><i>Метод, методика, методологія.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Метод (поняття, структура і функція), методика і методологія. 2. Співвідношення понять «теорія» і «метод». 3. Проблема класифікації методів. 4. Особливості застосування методів 	2	

	<p>міждисциплінарних досліджень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-науковому пізнанні (091); - у соціально-економічному пізнанні (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - у культурологічних дослідженнях (025). 		
6	<p><i>Методологія емпіричного дослідження.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спостереження: особливості, вимоги до методу та види. Емпіричний опис. 2. Вимірювання та порівняння в емпіричному дослідженні. 3. Експеримент та особливості його застосування: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-науковому пізнанні (091); - у соціально-економічному пізнанні (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - у мистецтві (025) 	2	
7	<p><i>Методологія теоретичного дослідження.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формалізація та її переваги серед інших методів. 2. Ідеалізація та уявний експеримент. 3. Аксиоматичний метод. 4. Гіпотетико-дедуктивний метод та його структура. 5. Сходження від абстрактного до конкретного: діалектична природа методу. 6. Особливості застосування методів теоретичного дослідження: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-науковому пізнанні (091); - у соціально-економічному пізнанні (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - у культурологічних дослідженнях (025). 	2	
8	<p><i>Загально-логічні методи і прийоми дослідження.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз і синтез. Індукція і дедукція. Канони індукції. 2. Абстрагування та види абстракцій. 3. Узагальнення та аналогія. 4. Моделювання та особливості його застосування: <ul style="list-style-type: none"> - у природничо-науковому пізнанні (091); 	2	1

	у соціально-економічних дослідженнях (051, 281); - у педагогічних дослідженнях (01); - у культурологічних дослідженнях (025).		
9	<i>Основні моделі розвитку науки.</i> 1. Проблема наукового прогресу. Кумулятивізм і антикумулятивізм, екстерналізм та інтерналізм в розвитку наукового знання. 2. Вирішення проблеми росту наукового знання в концепції К. Поппера. 3. Процес розвитку знання за Т.Куном та І.Лакатосом. 4. Особливості моделі росту знання П.Фейєрабенда. 5. Еволюційна програма Стівена Тулміна (091). - Принципи верифікації і фальсифікації в соціально-економічних дослідженнях (051, 281); (01). - Методологічний анархізм Фейєрабенда і художня творчість (025).	2	1
10	<i>Класична наука та її парадигма.</i> 1. Здобутки класичної науки. 2. Формування парадигми класичної науки та її провідні принципи. 3. - Роль природознавства в формуванні класичної парадигми науки (091). - Розвиток соціально-економічного знання XVII-XIX ст. (051, 281); - Вплив класичної науки на формування класичної парадигми освіти (01). - Взаємодія класичної науки і мистецтва (025).	2	1
11	<i>Некласична парадигма наукового знання</i> 1. Передумови формування некласичної науки. 2. Квантова механіка та її роль у формуванні провідних принципів некласичної науки. 3. Релятивістська концепція і картина світу некласичної науки. 4. Здобутки некласичного природознавства (091). - Розвиток соціально-економ. знання першої половини ХХ ст. (051, 281); - Вплив некласичної науки на парадигму освіти (01). - Некласична парадигма наукового знання і мистецтво (025).	2	1

12	<p><i>Концептуально-методологічні зрушення постнекласичної науки.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні чинники переходу некласичної науки до постнекласичного етапу її розвитку. 2. Новий характер об'єктів дослідження постнекласичної науки. 3. Провідні принципи постнекласичного пізнання. 4. - <i>Методологічні зрушення постнекласичного природознавства (091).</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Концептуально-методологічні трансформації пізнання соціально-економічних системи другої половини ХХ - початку ХХІ ст. (051, 281);</i> - <i>Формування постнекласичної парадигми освіти (01).</i> - <i>Постнекласична наука і мистецтво: нові обрії взаємодії (025).</i> 	2	1
13	<p><i>Сучасні міждисциплінарні наукові дослідження.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальність та особливості міждисциплінарних наукових програм і досліджень сучасної науки. 2. Кібернетика як перша програма міждисциплінарних досліджень. 3. Синергетика та її методологічні наслідки. 4. Концепція універсального еволюціонізму та її роль у постнекласичному пізнанні. 5. Етичні аспекти сучасних наукових досліджень. Біоетика в постнекласичній науці. 6. - <i>Синергетика і природознавство (091).</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Місце синергетичного підходу в сучасній економічній науці (051, 281).</i> - <i>Використання світоглядного і методологічного потенціалу синергетики у формуванні постнекласичної парадигми освіти (01).</i> - <i>Синергетичний підхід у мистецтві, творчості, естетиці (025).</i> 	4	1
	Разом	30	6

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена.	4	5
2	Наука і наукознавство.	4	5
3	Наукове пізнання. Емпіричний рівень.	4	5
4	Наукове пізнання. Теоретичний рівень.	4	5
5	Форми наукового пізнання.	4	6
6	Теорія як ідеал наукового пізнання.	4	6
7	Метод, методика, методологія.	2	6
8	Методологія емпіричного дослідження.	4	6
9	Методологія теоретичного дослідження.	6	6
10	Наукова творчість: природа, етапи, методологія.	4	6
11	Основні моделі розвитку науки.	4	6
12	Класична наука та її парадигма.	4	6
13	Некласична парадигма наукового знання	4	6
14	Концептуально-методологічні зрушення постнекласичної науки.	6	6
15	Сучасні міждисциплінарні наукові дослідження.	4	6
16	Кібернетика – наука про управління.	4	6
17	Синергетика та її методологічні наслідки.	6	6
18	Концепція універсального еволюціонізму.	4	6
19	Етичні аспекти сучасних наукових досліджень.	4	6
	Разом	80	110

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методологія наукового дослідження: Учеб. посібник. Київ: МАУП, 2002.
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. К.: Вища шк., 1997.
3. Горбатюк Т.В., Гейко С.М., Лаута О.Д. Філософія науки та інноваційного розвитку: Навч. посібник. Київ. Ніжин. 2012.
4. Добронравова І.С. Новітня філософія науки: підручник для студ. філософських фак. університетів і аспірантів. К. 2009.
5. Етос і мораль у сучасному світі / Аболіна Т. Г., Ермоленко А. М., Кисельова О. О. та ін.; під ред. В. А. Малахова. К.: Вид. ПАРАПАН, 2014.

6. Каріков С.А. Філософія і методологія науки. Курс лекцій. Х.: НУЦЗ України, 2013.
7. Корягін М. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник / М. В. Корягін, М. Ю. Чік.К.: Алерта, 2014.
8. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010.
9. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч.посібник. К. Кондор, 2003.
10. Майданов А.С. Методология научного творчества. М.: Прогрес, 2019.
11. Москаленко В.Ф., Попов М.В. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / Москаленко В.Ф., Попов М.В. Вінниця: Нова книга, 2005.
12. Методологическое сознание в современной науке. К., 1989.
13. Микешина Л.А., Опенков М.Б. Новые образы познания и реальности. М., 1997.
14. Моисеев Н.Н. Современный рационализм. М., 1995.
15. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження /С. В. Мочерний. Львів: Світ, 2001
16. Научная картина мира. Логико-гносеологические аспекты. К., 1983.
17. Постнеклассика: философия, наука, культура /под. ред. Л.П. Киященко, В.С. Степина. М. 2009.
18. Самардак М. М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції: навч. посіб. К. 2011.
19. Стьопін В.С. Філософія науки. Загальні проблеми: підручник для аспірантів і здобувачів наукового ступеня кандидата наук / В.С. Стьопін. М.: Гардаріки, 2006.
20. Степин В.С. Теоретическое знание. М., 2000.
21. Философия науки. Вып. 2. Гносеологические и логико-методологические проблемы. М., 1996.
22. Эпистемология и постнеклассическая наука. М., 1998.
23. Філософія та методологія науки. Підручник /Під ред.. І.С. Добронравової, Л.І. Сидоренко. К. 2008.
24. Философия, логика и методология научного познания [Электронный ресурс] Учебник. Ростов-на-Дону: изд-во Южного федерального ун-та, 2011.

Додаткові:

1. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. М., 1998.
2. Антологія біоетики /За ред. Ю. І. Кундієва. Львів: БАК, 2003.
3. Аршинов В.И. Синергетика как феномен постнеклассической науки. М., 1999.

4. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В. Білоконь Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017.
5. Бэкон Ф. Новый Органон. Соч.: В 2-х. т. М., 1972. Т. 2.
6. Брокман Дж. Будущее науки XXI века. М.: АСТ Москва, 2008.
7. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. М.: ЛИБРОКОМ, 2009.
8. Ведмедєв М. М. Теоретическое знание в ресурсном измерении. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3).
9. Гардашук Т.В. Етичні аспекти наномедицини: інновації та відповідальність. *Практична філософія*. 2019. №3.
10. Горбатюк Т.В. Вплив інформаційних технологій на трансформаційні процеси в науці: світоглядний аспект. *Практична філософія*. 2019. №2.
11. Запорожан В. М., Аряєв М.Л. Біоетика та біобезпека. К.: Здоров'я, 2013.
12. История и философия науки. СПб.: Питер, 2008.
13. Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. М.: Логос, 2000.
14. Кичкирук Т.В. Синергетична парадигма нелінійного мислення у вищій економічній освіті. *Практична філософія*. 2019. №3.
15. Корсак К.В. XXI ст.: ноорозвиток людства і порятунок від колапсу на основі ноотехнологій. *Практична філософія*. 2011. № 2.
16. Кретов А.І. Теоретико-методологічні проблеми взаємодії філософії та мистецтва. *Практична філософія*. 2018. № 3.
17. Кузнєцов А.В. Синтез фізичного знання в методології комплексного підходу. *Практична філософія*. 2019. № 2.
18. Кун Т. Структура научных революций. М.: ООО: «АСТ», 2003.
19. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. М. Медиум, 1995.
20. Левин Г.Д. Три взгляда на природу теоретического и эмпирического знания. *Вопросы философии*. 2011. № 2.
21. Лукьянец В.С. Горизонты меганаучного поиска: Деконструкция мира социально-технической реальности. *Практична філософія*. 2016 № 4.
22. Мамчур Е.А. Фундаментальная наука и современные технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 3.
23. Нестерова М. О. Міждисциплінарність когнітивістики. *Практична філософія*. 2014. № 4.
24. Поппер К. Логика и рост научного знания. М.: Наука, 1983.
25. Ракитов А.И. Трактат о научном познании для умов молодых, пытливых и критичных [Электронный ресурс] / А.И. Ракитов. М.: Директ-Медиа, 2013.
26. Ракитов А.И. Прологомены к идее технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 1.

27. Ратников В.С. От философии науки – к аксиологии науки. *Практична філософія*. 2018. № 1.
28. Савостьянова М. В. Ціннісна складова в методології гуманітарних наук. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3).
29. Савостьянова М.В. Роль науки у створенні реалій і міфологем інформаційного суспільства. *Практична філософія*. 2011. № 1.
30. Четвериков І. О. Етичні параметри пізнання. *Практична філософія*. 2017. № 4.
31. Чешко В.Ф., Косова Ю.В. Социальная верификация – человеческие измерения фундаментальной науки и высоких технологий (casus биоэтики). *Практична філософія*. 2011. № 1.
32. Чешко В.Ф., Кузь О.Н. Технология биополитики и биополитика технологии (метафизическое и политико-антропологическое эссе). *Практична філософія*. 2019. № 4.

Інтернет-ресурси

1. <http://journal.philosophy.ua/issues> – сайт українського науково-теоретичного часопису «Філософська думка»
2. https://sites.google.com/site/practicsophy/practical_philosophy – сайт українського часопису «Практична філософія»
3. http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стенфордська філософська енциклопедія: переклади вибраних статей
4. <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии»
5. <http://intencia.ru/> – Іntenція. Сайт з філософії

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальний план.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських та самостійних занять.
4. Контрольні роботи, питання до заліку для діагностики успішності аспірантів.
5. Аудіовізуальні (екранно-звукові) та мультимедійні (комп'ютер з підключеними до нього аудіо- та відео-технічними пристроями) засоби навчання.